

H2625

NEDĒLAS APSKATS

LATVIAN WEEKLY NEWS

Nr. 1

Sestdien, 1946. g. 21. septembrī

Mūsu uzdevums

Lielos tautu staigāšanas laikos gadās, ka vienas dzimtas vai cilts locekļi tiek atrauti no kopējā celma, izkaisīti pa vieniem vājiem un tā kļūst par mazām drumstālām svešu ļaužu jūrā. Tomēr dzīvot spējīgas dzimtas un tautas ar tādu stāvokli ilgstoši nevar samierināties. Tikko apstākļi to atļauj, izkļūdušie locekļi mēģina atjaunot pārtrūkušos sakarus un, pēc iespējas, atkal salāties vienkopos, vai vismaz savā starpā saukties.

Teiktais var tikt attiecināts arī uz latviešu trimdinieku saimi pašreizējos pēckara apstākļos. Ap 120.000 latviešu izkaisīti pa dažādiem Vācijas novadiem. No tēm ap 55.000 dzīvo Britu okupācijas zonā. Pēdējiem, kas pašreiz izvietoti pa apmēram 100 dažādiem nometnēm, līdz šim trūka iespējas uzturēt savā starpā sakarus ar dzīva vārda galidzību. Gan drīz katrai nometnei bija gan sava neliela ziņu lapa, bet trūka visu vienotāja kopīga preses orgāna. Tagad ar Britu zonas autoritatīvo iestāžu pretfānāšanu šāda iespēja mums ir dota. Katrai no trim Baltijas tautām varēs turpmāk iznākt savs oficiālais nedēļas laikraksts. Līdz ar to mums būs dota iespēja labāk kā līdz šim sazināties savā starpā, apmaiņties ar tik nepieciešamo pareizo informāciju un saskaņā ar Britu Kontrolkomisijas un Baltijas Centrālās Padomes norādījumiem noskaidrot savas tiesības un pienākumus, kā arī nospraust galvenos principus savai trimdinieku dzīvei. Par šo piešķirto iespēju mūsu gādnieci Lielbritānijas valdībai, kas vadoties no humanitātes principiem, mūs negrib pamest nezināmam liktenim, bet nodrošināt dzīves un darba iespējas, lai izteikts mūsu sirsnīgais paldies.

Laikraksta uzdevums ar informāciju vien nav izsmelts. Lasītājs, cienīdams nopietna preses vārda svaru, gribēs saņemt no tā vēl kaut ko vairāk, it sevišķi šinī mūsu tautai tik drūmajā likteņa stundā. Mums visiem ir skaidrs, ka mūsu pašreizējie dzīves apstākļi var tikt novērtēti vienīgi kā pārejas posms, kuram ar nepieciešamību atkal sekos stabilāks mūsu dzīves izkārtojums. Tomēr ielgstot šim pārejas posmam ar savām daudzām vienpusībām un mums nepierastiem apstākļiem, kā nepietiekosmā ražīga darba iespējām, pastāvīgo spaidīšanu ap kopējo katlu u. t. t., var rasties nopietnas bažas. Minētie apstākļi apdraud ne tik daudz mūsu fizisko eksistenci kā mūsu morālo spēkus un mūsu vērtīgākās rakstura īpašības. Mums, isi sakot, draud briesmas nemanot noslidēt uz leju un kļūt mazvērtīgiem, zaudējot tās neaizstājamās īpašības, kas mūsu tautu līdz šim cēlušas augšup, padarīdamas to par kalnā kāpēju tautu. Saprast šīs draudošās briesmas nozīmē, reizē ar visu savu noteiktību un iekšējo stāju vērsties pret tām un tās atvairīt. Šis uzdevums, bez šaubām, ir grūts. Drūmajos trimdas apstākļos saglabāt darba mīlestību un radošo spēku, vai, līdzībā runājot, atrodies tuksnesī atrakt dzīvinošu ūdens avotu, nav viegli. Bet šis grūtais uzdevums ir jāveic.

Neatkarīgi no tā, uz kurū pusi pagriezies mūsu likteņlaivas stūre, neatvairāmi pienāks diena, kad atkal būs jāuzplēš cietā atmata un būs jāķeras pie jauna celtniecības darba. Tāpēc saglabāt, attīstīt un, ja iespējams, pat kāpināt šīs jauncelšanas spējas ir visu mūsu neatvairāmi pienākums. Jo pilnīgāk mēs to veiksīm, jo labāk būsīm sapratuši to, ko lielais Likteņa Lēmējs no mums prasa. Mēs nešaubāties, ka viņš negrib mūs dzēst no dzīvo saraksta, bet grib, lai mēs savu uzdevumu veicam līdz galam. Kā mūsu senči pacietīgi veica savu gruto darbu, līdz iestājās priekšnoteikumi, kas ļāva mūsu kultūras dzīvei uzlekt un izplaukt skaistos ziedos, tāpat tas jā dara arī mums, pie tam nesadrumstalojot sevi sikos atomos un neizkaisot pa visiem vājiem. Šādu savu jauncelšanas spēku saglabāšanu un izkopšanu nākotnes vajadzībām prasa no mums lielā humanitātes ideja, kas atzīst katras tautas tiesību eksistēt un pildīt savu sūtību. To pašu mūs diktē kristīgās morāles principi. To mēs esam parādā arī saviem pašreizējiem aizstāvjiem un labvējiem un, par visām lietām, mūsu pašu sirdsapziņai un mūsu visu mātei, kas mūs izauklējusi, mūsu Latvijai.

K. Kundziņš

ASV ĀRPOLĪTIKA PALIEK NEGROZĪTA

Visā pasaulē lielu ievēribu radīja ASV tirdzniecības ministra Vollesa runa, kuru viņš teica kādā demokrātu partijas kreisā spārna vēlēšanu sapulcē. Volless iestājās par draudzīgu attiecību padziļināšanu ar Padomju savienību un izteica smagus pārmetumus Anglijai par tās imperialistisko politiku. Viņš apgalvoja, ka Anglija cenšoties izvērtēt kili starp Amerikas Sav. Valstīm un Padomju Savienību.

Vollesa runa izsauca Anglijā milzīgu pārsteigumu, jo līdz šim attiecības starp Angliju un ASV bija labas un sirsnīgas. Bija gan zināms, ka daži amerikāņu kapitālisti ar neuzticību raugās uz Anglijas strādnieku partijas plāniem un rīcību, bet neviens negaidīja, ka ar līdzīgā garā ieturētiem apgalvojumiem nāks amerikāņu valdības pārstāvis. Angļiem tas bija sāpīgs pārsteigums, jo sevišķi, kad kļuva zināms, ka prezidents Trūmens ir Vollesa runu lasījis un to atbalsta. Radās doma, ka Amerikas Sav. Valstīs un Padomju Savienība grib sadalīt pasauli uz Anglijas, Rietumeiropas valstu un Tuvo austrumu rēķina. Amerikāņu prese tomēr

Vollesa iekšējo kritizēja, un krīze bija pārvarēta, kad prezidents Trūmens sauca īpašu preses konferenci, kurā paziņoja ka viņš nepiekrīt Vollesa runas saturam, bet ir devis vienīgi piekrišanu Vollesam teikt runu. „Kādi arī būtu Vollesa apgalvojumi”, svinīgi deklarēja prezidents, „ASV politika pret Angliju un Eiropu paliek negrozīta”. Šāda prezidenta Trūmena deklarācija ir Amerikas Sav. Valstu ārlietu ministra Bērnsa diplomātiskais triumsfs un viņa politikas apstiprinājums. Reizē ar to prezidents ir apstiprinājis arī visu to, ko Bērns teicis par Padomju Savienību.

Anglijas un Padomju Savienības attiecības iezīmē Maskavas neuzticība pret Anglijas rīcības motīviem. Šī neuzticība vērojama sākot ar Stalīnu un Molotovu un beidzot ar zemāko ierēdni. Anglija ir pārsteigta, ka tas notiek laikā, kad tā reducē savas varas iespaidu Indijā un Ēģiptē, un vēl vairāk tā ir pārsteigta, kad tai pārmet veco koloniālo politiku, sevišķi Triestas apgabalā, un apgalvo, ka tā Grieķijā atbalsta fašismu un monopolistisko kapitālistu kustību. Bet angļi ir pieraduši pie tā, ka Padomju Savienība un tās pavadoņu valstis uz viņiem skatās ar neuzticību, un tāpēc labāk meklē kādu pozitīvu sasniegumu Anglijas un Padomju Savienības attiecībās. Par tādu neapšaubāmi ir uzskatāma tirdzniecības līguma noslēgšana starp abām valstīm, kas palīdzēs izveidot ciešas un draudzīgas tirdznieciskās attiecības.

Padomju Savienības ārlietu ministrs Molotovs Parīzes konferencē nesenzstājās ar plašu runu, kurā vērsās pret angļu un amerikāņu plānu Triestas problēmas nokārtošanai. Triestai esot nepieciešams nevis gubernators, kas galu gala atgādināšot Indijas vicekarāli, bet gan tautas pārstāvība un tautas vēlēta

valdība. Padomju Savienība nepieļaus, ka Triestu izveido par militāru atbalsta punktu. 30 dienu laikā pēc miera līguma ratificēšanas viss sabiedroto karaspēks no Triestas esot jāzvēc un tai jābūt pilnīgi atbrūpotai. Tā kā Dienvidslāvija ar Triestu esot saistīta dzīvības interesēm, tad starp abām jāpastāv muitas ūnijai un kopējai dzelzceļu pārvaldei. Dienvidslāvijai esot jānosaka arī Triestas ārpolitika.

Dienvindslāvijas valdība savukārt iesniegusi Amerikas Sav. Valstīm protesta notu, kurā apgalvo, ka amerikāņu iestādes Triestā esot nepiedienīgi apgājušas ar dienvindslāvu karavīriem.

SITIENS PADOMJU SAVIENĪBAS UN ASV SADARBĪBAI?

Notikušais visai svarīgas pārmaiņas Pad. Savienības ārlietu ministrijas vadībā. Lītvinovs, kurš nesēn izvilka no tumsas mazāk aptumšotā vietā un iecēla par vadītāju Kremļa komitejai tirdzniecisko iespēju studēšanai ar A.S.V., atkal „atbrīvots” no saviem pienākumiem. Jāpieņem, ka tas ir sitiens Pad. Savienības — A.S.V. sadarbībai.

Bijušais vēstnieks Londonā un Molotova vietnieks Ārlietu ministru padomē Gusevs atsaukts uz Maskavu un iecelts par ārlietu ministra vietnieku. Viņš izraudzīts par Kremļa galveno ekspertu Anglijas, Britu dominiju un Impērijas un Rietumeiropas jautājumos. Dekanozovs, kas pirms kara, Pad. Savienības draudzības laikā ar Hitleru, bija vēstnieks Berlīnē, paliek par galveno padomju ekspertu Vācijas lietās. Lozovska vietā par ekspertu Tālo Austrumu jautājumos nāk Maljks, bet Višinskis paliek par ekspertu Balkānu jautājumos. Nav plēminēts, kas kārtos Vidējo Austrumu un Amerikas kontinenta problēmas.

KAS NOTIKS AR PARĪZES KONFERENCI?

Atbilde šim jautājumam nāk no daudziem amerikāņu avotiem, kas domā, ka vienīgā iespējāmība ir ļaut tai nīklot, līdzīgi Atbrūpošanās konferencē pēc 1914—18. gada kara, un negaidīt rezultātus.

Sādā gadījumā būtu nepieciešama rietumu valstu separāta rīcība attiecībā uz Itāliju, notiktu Eiropas sadalīšana, kas nāktu tikai par labu, un rietumiem būtu

labāk mēģināt organizēt atlikušo pasaulē daļu bez Krievijas pa to laiku, kamēr tā atsakās no līdzdalības.

Tie ir izmumsa pilni padomi, un šai momentā vēl nepastāv varbūtība, ka konference neglābjami beigsies negatīvi. Londona un Vašingtona ir pārāk nogurušas, lai izdomātu jaunu pieeju, un tāpēc lielākā varbūtība tālākai attīstībai ir tāda, ka Parīzes konference turpināsies kā puspatstāvīgs hēdīgs iestādījums.

ANĢĻU RADIO ZIŅO...

No Vašingtonas — ASV prezidents Trūmens pieņēmis tirdzniecības ministru Vollesu un pārrunājis ar viņu jautājumu par neseno Vollesa ārpolitisko runu, par viņa vēlēšanos vēlreiz runāt un par kādas Vollesam sūtītas prezidenta Trūmena vēstules publicēšanu bez prezidenta atļaujas.

Prezidents Trūmens Vollesam norādījis, ka viņa palikšana valdībā iespējama vienīgi tad, ja tas atsauc savā runā izteiktos apgalvojumus.

No Parīzes — Noslēgts Anglijas un Francijas tirdzniecības līgums, kas paredz 100 milj. mārc. lielu aizdevumu Francijai, ko tā sāks atmaksāt pēc 4 gadiem. Vispirms Francija iepirks Anglijā dažādus materiālus savas rūpniecības vajadzībām.

No Parīzes — Parīzes miera konferencē turpinās debātes par Triestas jautājumu. Dienvindslāvijas pārstāvis norādīja, ka lielvalstu ārlietu ministru padomes ideja par Triestas internacionalizēšanu nodara netaisnību Dienvindslāvijai un šāds atrisinājums nevar būt ilgstošs.

Balkrievijas pārstāvis lika priekšā pievienot Triestu Dienvindslāvijai, bet ja tas nav iespējams, tad brīvpiļsetas radīšanā aprobežoties vienīgi ar Triestas pilsētu un tās priekšpilsētām, neskarot plašāku apgabalu.

Indijas pārstāvis vērsās pret abiem iepriekšējiem runātājiem un lika priekšā pieņemt ārlietu ministru padomes priekšlikumu, jo vienīgi tas varot dot vistaisnīgāko un labāko atrisinājumu.

No Hamburgas — Lauku pašvaldību vēlēšanās Vācijā angļu un franču okupācijas joslā komunisti nav guvuši nekādas panākumus. Angļu joslā visvairāk balsu nodots par neatkarīgo kandidātiem, kas ieguvuši 24.000 vietas. Tālāk seko Kristīgo demokrātu apvienība ar 20.000 vietām un Sociāldemokrātu partija ar 16.000 vietām. Komunisti no vairāk kā 60.000 vietām ieguvuši tikai 700.

Franču okupācijas joslā uzvarējusī Kristīgo demokrātu apvienība ar 3080 vietām. Tālāk seko neatkarīgie ar 1074 vietām un pēc tam sociāldemokrāti. Komunisti ieguvuši tikai 188 vietas.

Pilsētu pašvaldību vēlēšanās notiks apm. pēc mēneša.

UNRRA's ģenerāldirektors Lagardija, angļu joslās direktora ģenerālmajors Fanseva pavadībā (pa kreisi) latviešu nometnē Mērbekā.

AMERIKĀŅU ATBALSTS LATVIEŠU DP

Visām nomētnēm

Sinīs dienās Detmoldā saņemts amerikāņu palīdzības organizāciju ziedojums latviešu D.P. Vācijā. Tas sastāv no 99 maisiem lietotu drānu un 23 maisiem lietotu apavu. Aptuveni vērtējot, apmēram 2/3 no sūtījuma ir drānas un apavi sievietēm, 2/3 — bērniem un 1/3 vīriešiem. Sūtījums ietilpst mēteļi, uzvalki, kleitas, segas, palagi, apakšveļa u. t. t. kas gan jau lietota, bet labi izmantojama D.P. dzīves apstākļos.

Ziedojumu sadalot, latviešu aprūpes organizācijas vadījašs no principa, ka vispirms amerikāņu veltes piešķiramas tiem latviešu DP, kas līdz šim no UNRRA's vai citām aprūpes organizācijām apgērbus un apavus nav nekad saņēmušas vai arī saņēmušas tikai kādu niecīgu daļu. To ievērojot, visi vīriešu apgērbu gabali nodoti mūsu bij. karavīriem Hallendorfas nomētnē. Daļa bērnu un sieviešu apgērbu un veļas nodota latviešu bērnu namam Hānenklē. Atlikums sadalīts visu trīs okupācijas joslu latviešu D.P. un domāts pirmā kārtā daudz bērnu ģimeņu, bez apģādnieka palikušu ģimeņu un bij. karavīru un to piederīgo apģādei, kas drānas un apavus līdz šim nav saņēmuši. Tāpat

SĀKUSĀS PĀRBAUDES

Vācijā ieradusās britu darba ministrijas pārstāves, lai kopā ar UNRRA's britu joslās darba lietu vadītāju stātos pie to kandidāšu pārbaudes, kas pieteikušās darbam Anglijā. Pārbaude jau sākusies un septembra beigās pirmās 200 baltietes izbrauks uz Angliju. Pārbaudes veiks sadarbībā ar nometņu komitejām, kuras arī nesīs atbildību par pieteikušos kandidāšu morālo stāju, lai aizbraucējās darbiniecēs neiekļutu dēku meklētājas vai citu savtīgu nolūku vadītas personas.

Pie jau izziņotiem darba un vervēšanas noteikumiem britu darba ministrija papildam paskaidro, ka darbs Anglijā izraudzītajām sievietēm nesaraus viņu saistības ar Vācijā paliekošām ģimenēm. Eventuālā tālākās emigrācijas gadījumā viņās ņz britu valdības rēķina sūtīs atpakaļ uz Vāciju, lai viņas līdz ar viņu ģimenēm baudītu tās pašas priekšrocības, kādas izceļošanas gadījumā baudīs šīs ģimenes. Britu valdība viņām garantē šo tiesību ievērošanu.

Viss tas rāda, ka no britu valdības puses apsvērti visi iespējamie apstākļi, lai vervējamām darbiniecēm nodrošinātu viņu tiesības. Tas dod palīdzību ka šī simtā veidā ar savu darbu līdzināt vervēšanas akcija izdosies un mēs varējam tā parādā, kas mums uzkrājies, atrodoties britu valdības aizsardzībā un gādībā.

ARĢENTĪNAS VALDĪBA

Joprojām atzīst neatkarīgo Latviju. Argentīnas ārlietu ministrs, pieņemdamas akreditētos ārvalstu sūtņus, kā pirmo pieņēmis Latvijas cārgē d' affaires Dr. P. Oliņu, kurš diplomātiskā korpūsā ir vecākais. Audiencē Dr. P. Oliņš informēja ministru par Latvijas traģisko likteni un taisnīgajām prasībām.

ievērots arī vispārējais stāvoklis, kāds pastāv atsevišķās joslās attiecībā uz apģādi ar apģērbiem un apaviem. Tautiešiem franču joslā nodots trīs maisi ar bērnu apģērbiem un starp pārējām velmēm 250 sieviešu kleitu un 70 mēteļu. Tautieši amerikāņu joslā saņēms ap 200 kg drānu bērniem un 700 sieviešu kleitu. Atlikumu sadalīs tautiešiem britu joslā.

Amerikāņu tautas ziedojums, par ko viņu organizācijām vissirsnīgākā latviešu D.P. pateicība, būs ievērojams at-

Jāuztur kontakts ar pārstāvjiem centrālā un apgabalu padomēs

Oldenburgas laikraksta „Pausme” 78. n-rā publicēts kāda rīkojuma tulkojums, kurā teikts: Visām Baltijas tautām piederīgām personām, kam ir sakars ar labklājības, izglītības un nodarbinātības lietām, un kas vēlas ar UNRRA's vai PW/DP nodalām pārrunāt jautājumus, kas rastos darbībā šajos laukos, vispirms jāgriežas pie latviešu pārstāvjiem Baltijas centrālā padomē prof. K. Kundziņa un prof. A. Svābes Detmoldā vai Slesvīgas/Holšteinas apgabalā pie St. Jaundzema — KTLē, Hanoveras apgabalā pie inž. Putnāerģļa Hanoverā un Vestfāles apgabalā pie inž. E. Dravnieka-Detmoldā.

Ir jāpaskaidro, ka ne joslas, ne arī apgabala galvenajam birojam nav vēlētās nās ierobežot šādas pilnīgas un brīvas sarunas iepriekš minētos jautājumos, kad tāda vajadzība rastos. Tieši otrādi, šīs sarunas ir vēlamas un gādījumos, kad kāda lieta, ko padomes loceklis dara zināmu UNRRA'ī vai DP nodalā, prasītu pārrunas ar vairākiem pārstāvjiem, ar UNRRA's, PW/DP nodalās un Baltijas tautu piederīgiem, tad šādas pārrunas nokārtos caur attiecīgo padomes locekli.

Piemēram: Ja kāds skolu inspektors vēlētos pārrunāt dažus vispārējus audzināšanas jautājumus vai nu kāda apgabala vai visas angļu joslas apjomā, viņam šī lieta vispirms jāpārrunā ar attiecīgo locekli apgabalā vai centrālajā padomē. Šis loceklis tad lietu iesniegs vai nu tuvākajā padomes sēdē, vai

KOMITEJA CIŅAI PAR BĒĢĻU TIESĪBĀM

Bēģļu aizstāvības komiteja, nodibinājusies Londonā, Viņas mērķi: cīnīties par bēģļu tiesību ievērošanu un darbība vērsta uz viņu par principiālām lietām un ne par individuāliem gadījumiem un parādībām. Komitejas goda priekšsēdis ir cieniņamais un nopelnītais bagātais angļu valstsvīrs lords Halifaxss, prezidents-redzamais sociologs lords Beveridžs, kas kļuva slavens ar savu sociālās nodrošināšanas plānu, viceprezidents — sers Cliffords Heathcots Smiths, un locekļu starpā vairāki redzami sabiedriskie darbinieki, kā Haroldss Nicholsons, Vernons Bartlets, Michaels Foots. Komitejas adrese ir: Sir Clifford E. Heathcote-Smith Refugees Defence Committee 5, Victoria Street, London SW 1.

spaidis tautiešiem, kuri apģērbu un apavu ziņā bija nonākuši neapskaužamā stāvoklī. Sevišķi tas attiecās uz mūsu bij. karavīriem, kas atstāja gūstekņu nometnes, un uz tautiešiem franču joslā. Kaut arī ar šo ziedojumu vēl tālu nevar segt visas spiedīgās vajadzības, taču arī 320 pāru sieviešu, 150 pāru bērnu un 84 pāri vīriešu apavu, kas ietilpst šai sūtījumā, būs jūtams atbalsts tiem, kas dažkārt apavu trūkuma dēļ nevarēja iziet no nometnes vai apmeklēt skolu.

PĀRSTĀVJI PIE DĀNIJAS SK

Alboregā Dānijā plašā latviešu bēģļu sanāksmē par uzticības personu pie Dānijas Sarkanā Krusta un dāņu iestādēm ievēlēts Valdemārs Briedis, bet par viņa vietnieku P. Megnis. Juriskonsulta pienākumus uzņēmis A. Frīdenbergs. Skolu lietu kolleģijā ievēlēti: N. Mūrnieks, V. Damberts un K. Svenne.

Vairāk pacietības un vairāk eerību

Sinīs dienās Mercfeldas nometnā amerikāņu joslā apmeklējis angļu apakšnama deputāts sers Klifords Heathcots Smiths. Augstais viesis pamatīgi iepazīsies ar apstākļiem nometnē, kā arī interesējies par to, vai DP vēlētos labāk dzīvot lielās vai mazās nometnēs, pilsētā tuvumā vai laukos. Tautību pārstāvji viesim snieguši plašus paskaidrojumus un norādījuši, ka telpu dēļ vēlams nometnes pagaidām atstāt tur, kur tās ir.

Viesis Mercfeldas tautiešiem paskaidrojās, ka lielvalstis nāks talkā DP jautājuma nokārtošanā un to atrisinās apmēram gada laikā. Pēc nokārtojuma DP būšot iespēja dzīvot veselīgākos apstākļos, līdz tie atgriežoties dzimtenē. Līdz tam vajagot vairāk pacietības un vairāk eerību.

MĀCĪTĀJS BLŪMĪTIS VĀCIJĀ

Mācītājs osvalds blūmītis — šinīs dienās no ASV ieradies Stokholmā, ziņo „Latvju Ziņas”. No Stokholmā Blūmītis caur Dāniju, Beļģiju un Holandi izbrauc uz Angliju, bet no turienes dosies tālāk uz Vāciju, kur paliks divas nedēļas, lai apmeklētu latviešu nometnes un organizācijas. Blūmītis ASV ieradies 1939. g. un nekavējoties sācis domāt par iespējām šeit novietot latviešu bēģļus, ja svēsu varu spiestiem tiem būtu jāatstāj dzimtene. B. ir Baltijas evaņģēliskās misijas prezidents un enerģisks palīdzības darba organizētājs, atvieš bēģļiem. Viņš Vācijā, Zviedrijā un citur, kur dzīvo latvieši, šū bēģļi, grib dzirdēt viņu domas par varbūtējām iespējām tālakai emigrācijai uz ASV, kā arī iepazīstināt tautiešus ar apstākļiem, kādi viņš tur sagaida.

DP UZŅĒMŠANA AMERIKĀŅU JOSLĀ

Mercfeldas nometnē paziņoti noteikumi par jaunu DP uzņemšanu amerikāņu joslā, kas ir principiālas dabas un ko visiem der ievērot. Uzņemšanas tiesības nometnēs piekrit vienīgi UNRRA's timu direktoriem. Norādīts arī, ka UNRRA's palīdzība nav vēlama personām, kas amerikāņu joslā ieradusās pēc 1945. g. 1. augusta. Turpmāk visu kandidātu lietas par uzņemšanu nometnēs virzīs uz UNRRA's tsmu galvenajām mītnēm un apgabalu skrīnēšanas iestādēm. Tikai pēc labvēlīgiem skrīnēšanas rezultātiem kandidātām ierādīs attiecīgu nometni, DP kartītes izsniegs tikai pēc skrīnēšanas un uzņemšanas tiesību iegūšanas.

Starptautiskā Sarkanā Krusta delegācija angļu okupācijas joslā paziņojusi Baltijas centrālās padomes latviešu pārstāvjiem, ka tuvākā laikā pienāks par atbrīvotiem Latvijas valsts līdzekļiem Šveicē iepirktais mantas latviešu bēģļu papildus apģādei. So preču taisnīgai sadalei Starptautiskās Sarkanās Krusta pleprasa nekavējoties sniegt šādas ziņas: cik nometnē ir latviešu iemītnieku un starp tiem atsevišķi: zīdaiņu, bērnu vecumā 1—14 gadiem, sieviešu un vīriešu.

Visas šīs ziņas jālesūta arī par Latvijas pilsoņiem, kas dzīvo privātī nometnes tuvumā, bet nesāņem UNRRA's apģādi. Tāpat lūdzam iesniegt ziņas par invalīdu skaitu katrā nometnē, norādot, kāda veida protēzes viņiem vajadzīgas. Bez tam nepieciešamas arī ziņas par to, cik katrā nometnē bāra bērnu un atraltņu ar maziem bērniem bez apģādnieka.

Tā kā samērā ar bēģļu skaitu iepirkto preču vajrums nav liels, Starptautiskais Sarkanais Krusts lūdz katru nometni uzdot ziņas par visnepieciešamāko apģērbu, apavu, veļas un citu piederumu skaitu, par nepieciešamiem svarīgākām tualetes un mājturības piederumiem (piem. zobu sukuks, spoguļi u. c.), drēbnieku un kurpnieku amatu rīkiem un piederumiem, kā arī pazīņot, vai nometnē strādā galdnieki, atslēdznieki, frizeri, mehāniķi, elektrotehniķi un kādas būtu viņu vajadzības pēc darba rīkiem.

Visi dati adresējami Baltijas centrālās padomes latviešu pārstāvjiem (21a) Detmold-Hiddesen, „Frische Quelle”.

DAŽOS VĀRDOS

* No Lādes nometnes 80 vīriešiem Veteras autorūpnīcā, kurā paredzēts nodarbināt latviešu D.P., brīvprātīgi darbā iesaistīties 41, galvenā kārtā vienmīekli. Pēc pāris mēnešiem uz Veteru būs iespējams pārcelties arī ģimenes cilvēkiem, kas pašlaik nevar notikt telpu trūkuma dēļ. Strādājošiem izsniegtas jaunas drēbes, virsvalki, apavi, veļa un tie saņem 1800—3000 kal. dienā un 25 am. cigares nedēļā.

* Jaunajā Eitīnas nometnē latviešu skaits jau sasniedzis ap 1500. Surp pārnākusi arī baleta soliste E. Feifere, čellists V. Zakis, flautists A. Sturms un dziedātājas Ks. Bidiņa un I. Kolberga.

* Strādājošo skaits nometnēs angļu joslā pēdējā laikā strauji aug. Detmoldā bez galdnieku darbnīcas atvērta arī kurpnieku un drēbnieku darbnīca. Organizēšanas stādijā atrodas mehāniskā darbnīca, Arch. A. Dzirkalis ir tēlnieku N. Maulicu veic priekādarbus kokgrīzēju darbnīcas iekārtošanai. Inz. N. Zoldnera vadībā darbu uzsācis tautisku rotālietu izgatavošanas artelis. Daļa tautiešu atradusi nodarbību šejienes un apkārtnes Militārās pārvaldes un UNRRA's kokzāģētava. Pie pēdējās iekārtošanas inž. Oša vadībā jau strādā vairāki desmiti tautiešu. Jaunajam pasākumam jau darbs nodrošināts pusgadam uz priekšu.

* „Latvju Ziņas” raksta, ka zviedru arodbiedrības tagad gatavas uzņemt visus latviešus, kas dabū darbu Zviedrijā. Latviešu strādnieki var arī brīvi pievienoties arodbiedrību bezdarba kasēm. Tā kā līdzekļu trūkuma dēļ nav bijis iespējams nodibināt latviešu ģimnāziju Zviedrijā, latviešu skolotāji Stokholmā noorganizējuši vakara kursu ģimnāzijas. programmas apmērā. Skolas organizētāji palīdzēs audzēkņiem sagādāt uzturēšanās atļaujas Stokholmā, kā arī darbu. Pagaidām atvērs trīs pēdējās ģimnāzijas klases; paredzēts arī īpašs komercskolas nozarojums.

SPORTS

Sports un fiziska audzināšana mūsu valsts pastāvības pēdējos gados vērda fatā nozīmē bija ieguvusi pilsota tiesības. Plātie sports sarakstojumi un sacīkstes, visdaudzākais sports veids sacensības gan savā starpā, gan ar pārējo Baltijas tautu sportistiem vai ar tālākām sacensībām, kā arī mūsu sportistu līdzdalība olimpiādes sacensībās, pasaules vai Elinopas meistarsacīkstēs radīja visplašākas aprindas lielu interesi. Sports bija kļuvis par visos valsts un visas tautas lietu. Neizpalika arī panākumi ar kuriem pamatoti varējām lepnoties un kas Latvijas sportistus darīja parīstamus daudzās citās kultūras zemēs.

Arī tagad trimdas gaitās fiziskās un sporta izkopšana nav palikusi novārtā. Cik vien pašreizējie apstākļi atļauj, mūsu jaunātie nododas sportam — treniņam un vingrošanai un šī darba rezultāti gūti arī krietni sasniegumi. Pirmā vietā šai ziņā jāmin mūsu meistara kēģpa mešanā Jānis Stenrozenis, kuram šēl trimdā izdevies sasniegt pat jaunu Latvijas rekordu, atmetot šķēpu 79,90 m. Šis rezultāts kādu laiku bija labākais šī gada sasniegums pasaulē un līdz šim to par nepilnu metru izdevies pārsniegt vienīgi pasaules rekordistam somam Nikanenam. Arī daudzi citi trimdā sasniegtie rezultāti nebūt nav vāji par tiem, kādus pēdējā gadā bijām parādījuši vīrot mūsu dzimtenes sportu laukumos. Pie tam vēl kāds patīkams konstatējums — tos pa daļai sasnieguši jauni sportisti, kuri tikai tagad atstājuši savas spējas, piemēram Rātasas sasniegums diska mešanā — 44,35 m, vai Millera sasniegums lodes grūšanā — 14,18 m un Čudarāna sasniegums 400 m skrējienā — 51,2 sek. Daudzās sacensībās mūsu vieglatlētājiem bija pa spēkam pievienot arī labākos vācu sportistus. Tas pat sakāma arī par mūsu futbolistiem. Pateicoties pazīstamā sporta darbinieka V. Boumāpa rūpēm un enerģijai izdevās noorganizēt latviešu izlases vienības turneju pa Ziemeļvāciju, kur par sevišķu panākumu jāuzskata 1:2 rezultāts cīņā ar valtakārtējo Vācijas meistartvīnību — Hamburgas sporta biedrību. Pārējis mūsu izlases futbolisti atrodas sacīkšu turnējā Vācijas dienvidos, kur arī gūti labi panākumi.

Sovišķi populārs trimdā kļuvis basketbols un volejbols un nav gandrīz nevienas komandas, kura jaunātie nesie-

darbotos ar šīm spēlēm. Sarīkoti vairāki meistaru turnīri un notikums arī daudzās sacensības ar lietuviešiem, igauņiem un basketbolā arī ar šī slaveniem šīs spēles pratējiem, kad ir 1936. g. olimpiādes sacensību uzvarētāji amerikāņi. Mūsu sportisti arī šīs sacensības spējuši godam pastāvēt.

Pēdējās sporta mūsu meistars T. Pīlme, sacensoties ar labākām austriešu peldētājām, sasniegus jaunu rekordu 100 m peldējumā kraulā, labojot savu līdzšinējo labāko rezultātu no 1 min. 20,6 sek. uz 1 min. 19,5 sek. Novērtis nav palicis arī tās sporta veids kā sīrēšana un pirms kāda laika mūsu sīrētāji pirmo reizi trimdā piedalījās sacīkstēs Liekā.

Hoksu, tenisu, pakošana un citus sporta veidus latviešu jaunātie nav aizmiruši arī dzīvojot trimdā apstākļos un visā šajā laikā uztaisījuši daudz mūsu garu. Ja arī šobrīd vēl nevaram piedalīties ne Eiropas meistarsacīkstēs basketbolā, ne vieglatlētikā, ta mūsu sportistu sacensības gars je spilgti izpausmi rod Baltijas tautu trimdas olimpiādi, kas šogad jau notiek jau otra reizi. No 20.—22. augustam mūsu sportisti Augsburgā sacentīs visdaudzākos sporta veidos ar labākajiem igauņiem un lietuviešu pārstāvjiem.

DETMOLDAS BASKETBOLISTU PANAKUMI

Pēc sīpīgā un negaidītā zaudējuma Liekā angļu joslās basketbola meistarsacīkstēs Detmoldas latviešu YMCA's basketbolisti pievērās nopelnītiem treniņam un augustā līdz ar otrā apgabala labajiem spēlētājiem divas nedēļas pavadīja treniņā nometnē Detmoldā. Tūlī pēc tam demoldieši devās turnējā pa amerikāņu joslu Turneja gaitā vēl ne nobeidzoties, taču līdzšinējās sacensības uzrādā labus detmoldiešu panākumus. Detmoldas vienības pretiniekā bija amerikāņu joslās latviešu bērnu pašu hanaviešu vienību ar 27:23 (19:13). Uzvaras gūtas arī Dinkelsbīlā, Ansbachā un Olenbachā. Virburgā vienības pretiniekā bija amerikāņu joslās latviešu basketbola meistars — Virburgas basketbolisti, kas zaudēja šī detmoldiešiem ar 11:21 (2:9). Detmoldiešu vienības spēlētājiem, O. Vetas, H. Igenbergs, L. Lūdas un G. Muzjejeviča, rezervē — G. Mikolsons un F. Janševskis.

Novērojot starptautisko stāvokli, ir grūti izvairīties nejutot, ka „tas ir klāt un mēs ejam iekšā”. Nervu karš ar Turciju, incidents Dienvidslāvijā, Bulgārijas robežu prasības un aiz visa tā kādas lielvalsts atklātā ļaunprātīgā rīcība. Bet pašreizējais stāvoklis divos veidos atšķiras no ilgstošā nervozā spiediena uz karu trīdesmito gadu beigās. Pirmkārt, krievu tehnika ir asprātīgāka nekā vācu. Neapmierinātās primadonnas, ielenktās Vācijas vietā ar tās „patiesi pēdējo prasību” pēc arvien vairāku un veirāku kaimiņu teritorijām, tagad ir vesels loks mazu nāciju, spūgulojošas mazas marionetes savos nacionālos tēpos, ar savām nacionālām dziesmām uz lūpām, kas deļo pēc Krievijas mūzikas. Tā ir efektīvāka tehnika vāciešiem, bet starpība nolūkos patiesi niecīga un līdzība mērķos neapšaubāma.

Otra atšķirība ir ārpus Krievijas loka esošo nāciju psiholoģijā. Tās vairs nav nervozā baļu stāvokli, kas bija pārsvarā trīdesmito gadu beigās, kad valdīja atziņa, ka „nekas ir labāks nekā karš”, kurū tik plaši iztulkoja un kas bija nelaimīgs stāvoklis. Tā ir taisnība, ka sabiedrotās valstis nav piespiedušas pašas sevi izšķirties par nostāju iepretim Krievijas politikai. Tas ir nogurums, kas testājas pēc ilga kara. Bet tās apzinās, ka pastāvīga piekāpšanās nevar nodibināt drošu mieru; tās zina, ka pēdējais mēģinājums pārvaldīt Eiropu bija apvainojošs un tam sekmiņi pretojās, spītējot visām bailēm un pretiniekam. Psihologiskais stāvoklis ir it kā starp ekspansiju un agresiju, bet vara un tās opONENTI ir pilnīgi pretēji kā pirms 10 gadiem, un starpā ir 10 gadu pieredze.

Mudonas radiofons zino

Rīgas lidosta būšot viena no lielākām Padomju Savienībā. Nākošā gada beigās lidostā pabeigšot lielu celtni, kurās torni ierīkošot meteoroloģisko staciju. Krievu drāmas teātris atklāts jaunās telpās Daugavpilī.

Jānis Grots kopā ar Griguli un Damburu apmeklējis Kazachijas rakstniekus. Par saviem iespaidiem viņš nolāzjis referātu radiofonā.

Skaidrite Sirsonē, Latvijas zinātņu akadēmijas valodas un literatūras institūta sekretāre, nolāzja referātu par institūta darba piecādi. Valodas nozarē prof. J. Endzelīns pētīšot un publicēšot latviešu frazeoloģiju, izlokšņu leksiku, īpašvārdu un lietu vārdu kopojumu u. t. t. Latviešu literatūras kritikas vēsturi rakstot Antons Birkerts, bet plašu pētījumu par pasaules romāna attīstību — Andrejs Upišis. Institūts izdošot arī baltu salīdzināmo gramatiku.

Gada laikā Padomju Latvijā komunistu partijā uzņemti daži tūkstoši jaunu biedru. Politiskais darbs masās tomēr esot vājš. No vietējiem iedzīvotājiem partijā uzņemti Liepājā 13 no 42, Daugavpilī — 5 no 88 un Rīgā 178 latvieši no 585 personām, kas uzņemtas partijā 1946. g. 1. pusgadā.

Laikraksts „Sovetskaja Latvija” sūdzas, ka Latvijas teātri strādā neapmierinoši, neizpildot Vissavienības mākslas lietu pārvaldes apstiprinātos plānus. Dailes teātris neesot izrādījis nevienu padomju lugu. Operas, Jelgavas, Valmieras un Ceļojošā teātra programmas esot vieglas. Atskaitot Drāmas teātri, apmeklētāju skaits skatuves iestādēm esot mazs.

Rīgas laikraksti ieteic zemniekiem, kam trūkstot sēklas, to aizņemties un atdot ar 10% uzviņu vai arī vajadzīgo sēklas daudzumu iegūt, izdauzot labības kūlus rokām.

Pēkšņā notu krusa Krievijai un viņas pavadoņiem norāda, ka A.S.V. un Lielbritānija ir aktīvas šai situācijā. Uzvaras ieguvums un cena par lielajiem zaudējumiem nav maksāta, lai to sviestu projām vienas sabiedroto varas nekaunīgas un nenobriedušas prasības apmierināšanai, lai arī cik labi maskēta tā būtu. Tūlītēja un droša miera radišanā Krievijas iedzīvotāji ir vairāk ieinteresēti nekā jebkuŗa cita nācija, bet tie ir daudz mazākā skaidrībā par Parīzes konferences gaitu, par kurū mūsu korespondentu ziņojumi mūs pārplūdina, jo Krievijas politiku vada gluži pretējā virzienā. Angļu un amerikāņu notas noskaidro padomju valdībai un viņas pavadoņiem, ka A.S.V. un Lielbritānija ir pilnīgi informēta par viņas tēksmēm un tās noraida vēlēšanos redzēt Eiropas jaunbūvi tālākās brīesmās.

Angļu un amerikāņu iesnēgumū izgalšina visas šaubas par to, ka Dienvidslāvijas valdības vadība ir augstākā pakāpē provokātiņa, un ka Venēcijā — Džūlijā provokācijas un propaganda sasnēgusi fantastiskus samērus.

Triestas problēma, Polijas tragēdija,

Griekijas un Turcijas iebaidīšana un Dardaneļu kontrole — tās visas ir daļas no kopējās piegriestnes, kurās āreļa mala ir lielākais nemiera cēlonis un krīzes sabiezīnājums Ķīnā. Tāda ir tragiskā aina, ko radījusis starptautiskā ārlietu politika pēc tam, kad pagājis gads kopš beidzies pasaules karš. Nevar teikt, ka padomju valdība tieši pati savās interesēs būtu rīkojusies šādas situācijas labā. Drošsirdīgs sabiedrotais, pret kurū iedzīvotājiem jūtam neapveramu draudzību, bet arī iedzīvotāji. Demokrātiskās zemēs tādus patura vērā. Ar savu uz priekšu virzīšanās tehniku zem pavadoņu nāciju traucētāju prasību segas Krievija var nostāties pašreizējā brīdī kā labs palīgs mazajiem. Bet nevienš nav lētticīgs un nevienš nav izrādījis kaut kādu tālāku dispozīciju piekāpties. Vai ir par vēlu lielai varai, kurai uzticēta drošība lielā daļā pasaules, lai tā atmetu politiku, kas to jau tagad diskreditējis un kas galu galā atnesīs lielu postu”

(„Time and Tide”)

Padomju presē pēdējā laikā parādās veselās atklājumu straumes par korupcijām un nebušanām rūpniecībā. Bakū naftas strādniekiem piecādes plānā paredzētais naftas ieguvums ar katru mēnesi samazinās un samazinās. Vainu uzliek kļūdainai propagandai, bet rūpniecība nobažījusies. Citā vietā sūdzas par darba vadītāju viltotiem produkcijas pārskatiem, par atslābumu strādniekos, par korupciju un par izšķērdību. Kāds fainomens pat ir pārvērtis savu ārējo izskatu. Tā ir atklātā „nacionalisma” pielaišana Ukrainā. Ar to arī izskaidrojama izcilās lomas piešķiršana Manuīškim. Viņa aktivitāte Parīzes konferēncē un Apvienotās nācijas ir šai lomā paredzēta, lai novērstu uzmanību no nemiera un sūdzībām pašu mājās.

No Londonas — Angļu prese raksta, ka Padomju Savienība nevien savu presi un radiofonu, bet arī Parīzes miera konferēnci un Pasaules drošības padomi izmanto propaganda pret rietumu lielvalstīm. Padomju Savienība esot nākusi pie slēdziena, ka draudzība ar rietumiem esot nevienš neiespējama, bet pas nevēlama

VIENTUĻNIEKU VALSTĪBĀ

Vai Jūs ziniet, kas ir Hallendorfas „Straumēni”? — Tā ir pati jaunākā no jauno latviešu trimdnieku sētām. Jūs viņu varat viegli aizsnēgt, ja pēcpusdienā esat laikus Braunšvaigā, lai pāspētu pārsēsties uz pl. 17.40 atējošo Derneburgas vilcieni. Tālāk Jūs vairs apmaldīties nevarat, jo mūsu valoda skān visās malās. Salderu stacijā Jums jāizkāpj, un pēc pusstundas gājiena līdz ar pārējo latviešu strauti — vai arī pa valcājojot pēc ceļa — jau ieraudzīsiet ceļa kreisajā pusē baraku pilsētā. Caur latviskā stilā un krāsās izveidotiem vārtiem Jūs ieiesit „Straumēnu” sētā.

Nometne guļ līdzenumā, kaut arī dažus kilometrus tālāk jau sākas glezna Harca kalnu pakāje. Bet uz turieni ejot var iemaldīties sveša zonā.

Lielā un neizdibināma šķiet šī valstība, tikpat niezdibināma kā tās iemītnieki. Pāri par 50 baraku gareniski izstiepu-

vientuļnieku valstība. Dvēseļu skaits joprojām turas pie 2000. Arī „labuma meklētāji” kādu vakaru klusi un kaunīgi atkal klauvē pie sava vecā mitekļa durvim. Un tas ir raksturīgi. — Tālu no pārējiem tautiešiem atrodoties, tika daudz sapsots un cerēts par „lielo dzīvi”, kam skaistai un nebijušai bija jāatveras viņu priekšā, kad „tā” diena būs pienākusi. — Tagad tas viss ir jau sen izsapsots. Ir paša acīm redzēts vai no uzticama drauga dzirdēts, kā dzīvo laudie citur, un tā daudzdienā pieticis, lai samierinātos ar pašreizējo. Puiši ir veselīgi, sārziem vaigiem. Britu Sarkanā Krusta apgāde tiešām šķiet nevainojama, un strauņniešiem ļauj novelt no sirds trimdas cilvēka galvenās rūpes. Grūtāk ar apģērbu jautājumu, taču arī tas pamazām sāk kārtoties. Saņēmti tautiešu ziedojumi, bet galvenais, solīta pamatīga apgāde ar apģērbiem — arī ziemas

darvedis F., galv. tulks L., tāpat nometnes komiteja sakususi ar pārējiem iemītniekiem vienā vienīgā sadarbības kopā. Kamēr vadība ierīkojusis un pārziņ pārvaldes un saimniecības iestādes, baznīcu, teātri u. c., ar tās sniegto atļauju un atbalstu atsevišķi iemītnieki radījuši paši pārējo. Tā šā laikā nometnei izaugusi sava „taverna”, kur glītās, gaišās telpās, kur skan laba mūzika vakaros, var iedzert glāzi alus, sava dārzniecība, drēbju krāsotava, veļas mazgātava, frizētava, kurpnieku un drēbnieku darbnīcas u. c.

Dienas laikā būs grūti kādu sastapt mājās. Pēc mēnešiem ilgās bezdarbības valda neapraķtāmas ilgas pēc darba. Daļa to atradusi patstāvīgi, citi ar nometnes vadības starpniecību. Tādā ceļā nesen lielāks skaits aizgājis darbā „Tautas auto” fabrikās, nometni pavīsam atstājot. Jau ilgāku laikā ap 50 vīru liela grupa strādā pie elektriskās spēkstacijas būves Harca kalnos un kādā cita — meža darbos. Labs skaits sadabūjuši darbu tuvējās dzelzceļa dābnīcās. Daudzi strādā pašā nometnē. Liela daļa varbūt aizies uz arodskolu-darbnīcām, ko paredz atvērt drīzā laikā tiešā nometnes tuvumā. Bet arī nekā nestrādājošam uz vietas notiekošie angļu valodas un šoferu kursi, dažādie un biezie sarīkojumi, pieejamā bibliotēka, tāpat ikdienas ziņu biļetēns, ļauj neiegrimt apātijā. Ir vēl šur tur manāmas visa parciātes sekas, vēl vietām valda neuzticība un īgnums uz pārējiem tautiešiem. Te būtu vēl daudz varēts darīt no tautiešu puses, pierādot darbiem, ka tie neaizmirst un nenovēršas. Varētu, kaut vai ziedot grāmatas, izlasītus laikrakstus, žurnālus, apģērbus, dažādus darba rīkus un materiālus vai arī daudzos dzīvei tik nepieciešamos sīkusumus. Latviešu meitenes varētu rakstīt „savam vientuļniekam” vēstules vai, vislabākais, aizbraukt pašas ciemos. „Straumēnos” vairāk kā dažā labā citā vietā vīri strādā, tic Latvijas atdzimšanai un ir gatavi par to kuru katru brīdi sevi atdot.

Tā viņi dzīvo, šie vietuļnieki, šie klusie varoņi. Tie negrib, ka par viņiem raksta vai runā. Kas ir patiess viņu draugs, lai atbrauc pats un visu apskata viņi saka. — Ikviens te ir mīļš un gaidīts viesis, un tiks uzņemts ar īsti latvisku viesmīlību. Gu — gs

„Straumēnu” nometnes galveno ieejas vārti

Foto Buks

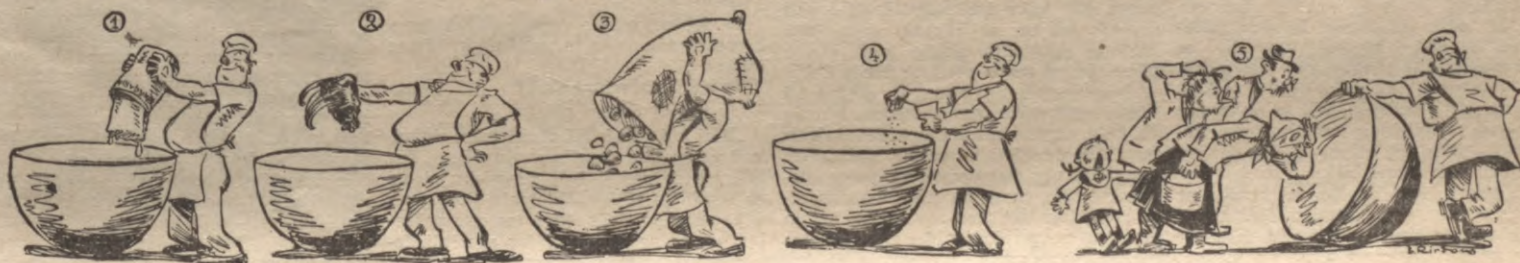
šās gar ceļa malu. Pa vidū šai rindai cauri stiepjas galvenais ceļš bet to šķērsojošās ieliņas palīdz sasniegt kuru katru baraku. Jūs staigājat un brīnāties par visu, ko saskata acs. Lūk, baraka, pati gluži ieslēgusi šalčošu bērzu pudurī; tās priekšā jautri rotājas ūdens struktūras, bet visapkārt un vidū kuļajam mauram — puķes glioti koptās dobes. Un kas par puķēm! — acis tīri zīlbt no krāsu bagātības. Soli tālāk pagājuši redzēsiet skaisti grantētu ceļiņu, zālē izveidotos latviskus ornamentus, rīpīgi koptas sakņu dobītes. Un tā gandrīz viscaur. Jūs ejat un domājat — vai tas nav pat labāš dzimtenes rudens, kurā esat iegājis? — Tiešām — nometne ir stipri uzlabojusi savu izskatu, kopš tajā ienākuši latviešu laudis.

Bet lai paliek ēkas un daba — Jūs taču esat braukuši šur galvenokārt cilvēku dēļ, un te viņi ir. Nebaidāties, ja nometnē ienākot Jūs zīnkārīgi no galvas līdz kājām nopētīs vairāki acu pāri, sevišķi, ja esat sieviete — šeit ir vīru

— no Britu SK puses. Taču pats svarīgākais — nelaimīgais „vieninieks” šeit neļūtas atstums, vientuļš, nospiests, pazemots un mazvērtīgāks par citiem, ģimenes cilvēkiem, kā dažā labā citā nometnē viņa biedri. Še tas nav „2. šķiras” pilsonis, bet līdzīgs starp līdzīgiem, viņš ir starp saviem biedriem.

Nometnes vadība šeit nav bargi kungi, bet pārējo iemītnieku kalpi. Tā ir pieejama katrā laikā un katrā vajadzībā, un viņai izdevies nometnē nodibināt mazu paraugdēmoķrātiju. Šeit nenotiek strīdi, aprunāšanas un pļēšanās varas dēļ. Vadība — komandants G., tā biedrs S.,

NOMETŅU TIPU GALERIJA

Burvju mākslinieks nometnes virtuvē Job Zilā brīnāmā putras katlā

Zim. E. Rirdāns

Tuvojas Jāņa Jaunsudrabiņa jubileja

Kādas nometnes laikrakstā lasīju, ka tautieši tur jau sākuši domāt par 18. novembra svinībām. Tā ir patiesā priekā vēsts katram trimdas latvietim, jo šos svētkus mēs vēlamies redzēt patiesi lielā notikuma cienīgus. Tikpat rūpīgi un cieņīgi sabiedrībai vajadzētu gatavoties arī otram izcilam notikumam, šoreiz latviešu kultūras dzīvē. Tas būs rakstnieka Jāņa Jaunsudrabiņa 50 gadu darba jubileja, kas pienāks decembrī. Vēl gan līdz tam ir vairāk kā divi mēneši laika, bet mūsu organizācijām, skolām, kultūras pasākumiem ieteicams padomāt, kādā veidā godināt lielāko tagadnes latviešu prozas meistaru, lai patiesi prieks redzēt viņu čakli darbojamies mūsu vidū un dodam arvien jaunus vērtības mūsu rakstniecībai, neizpaustos tikai kailos vārdos vien, kā tas bieži mēdz būt sasteigtu sarīkojumu gadījumos. Jaunsudrabiņa loma mūsu rakstniecībā un mūsu skolā ir pārāk nozīmīga un dziļa un 50 darba gadi liels notikums, lai to nepaceltu mūsu trimdas dzīves spožākā degpunktā.

Jānis Jaunsudrabiņš, pats kluss darba darītājs būdams, nemil skaļumu. Droši vien arī šajā jubilejā, ko svinēs visi latvieši trimdas pagasti, viņš būs maz redzams atklātībā, likdams pāri sev izcēltes sava darba vienreizīgumam un nemirstībai. Arī šis apstākļi laikus jāieskaita svinību kontā. Bet kur mūsu bērni lasīs viņa Baltās grāmatas tēlojumus, kur skolotāji atzīmēs viņa rakstu lomu latviskā audzināšanā, kur organizācijas domās, kā rakstnieku iepriecināt ar kādu apsvēkuma velti, kur vērsies vajā atceru pūrs par viņu un viņa darbiem, tur būs klāt arī pats meistars, dzīvodams mūsu sirdīs un domās.

Trimdas pajumti Jānis Jaunsudrabiņš atradis Grēvenes nometnē, kur viņš cītīgi piedalās arī sabiedriskajā dzīvē. Rakstnieks ir zīmēšanas skolotājs gimnāzijā, literārās daļas vadītājs vietējā avīzē, nometnes padomnieks. Jātur arī rūpe par dārzu, malku un citām lietām. Taču pirmā vieta ir rakstniecība. Rakstniecības darbu viņš veicis arī laikā, kad visapkārt krita bumbas, jo pats pirmais, pēc kā sauca vāciešu šurp atdzīvie latviešu tūkstoši, tūlīt pēc maizes un pajumta bija grāmatas un laikraksti.

Tanis nedrīkstēja trūkt Jaunsudrabiņa vārda. To viņš veicis arī laikā, kas attēlots šeit publicējamā darbā. Tā tas gājis visu šo laiku. Pieprasījumi pēc darbiem nāk no visām malām, un rakstnieks, kā vien prasdams, lūko tos visus apmierināt.

Trimdā sarakstīts stāsts „Es stāstu savai sievai”, kam vēl gaidāms turpinājums, 20 tēlojumu Zaļai grāmatai, kas iznāks šīs dienās Latviešu apgādā Detmoldā, kā arī pasākts romāns „Citi ciemi, citas meitas”. Tas gan pagaidām atliks, jo prasa mierīgākus darba apstākļus, bet Zaļās grāmatas tēlojumu rakstīšana autoram kļuvusi par iekšēju nepieciešamību, lai no trimdas ikdienas pārceltos senās sētās un savos laudīs Blakus šiem darbiem sagatavots izdevumam stāsts „Vēja ziedi”, kas līdzīgi Akurātera „Kalpa zēna vasarai” un Poruka „Brūklenāju vainagam” pieder pie skaistākā, kas atrodams mūsu jaunības mīlestības tēlojumos.

Rakstnieks, kas nesen — 25. augustā — iegāja sava mūža 70. gadā, vēl nejutās vecs. Trimdas dzīve nav viegla, bet viņa gars ir mozs un veselība cieša. Viņš nesūdžas, ticot, ka ja ne viņam, tad jaunākajiem un visai tautai reiz būs lemts atkal dziedāt Daugavas krastos.

Jaunsudrabiņi rakstnieka gaitas sākušās 1896. gadā, kad decembrī „Latviešu Avīzēs” iespiests viņa pirmais dzejolis. Vēlāk gribējies to sameklēt rokā, bet nevienā bibliotēkā šī avīzes eksemplāra nav atradis. Pirmais stāsts sekojis pēc sešiem gadiem — 1902. g. Tas ir „Gulmeļi un Mednieki” ievietots nelielajā krājuma „Mani draugi”. Sevišķi ražīgs posms sācies ar 1905. un 1906. gadu, kad sarakstīti un iznākuši „Vēji ziedi”, „Tragēdija”, „Pirmais sniegs”, kā arī virkne mazāku stāstu un rakstu par gleznotājiem un glezniecību.

1921. gadā latviešu sabiedrība svīnēja Jaunsudrabiņa 25 gadu darba svētkus. Akts notiek Nacionālā teātrī, kur par jubilaru referē A. Švābe. Teātra nams ir iepārdots, rakstnieku un citas organizācijas sumina jubilaru, bet viņš pats šo dienu izjūt kā tragiskāko savā mūžā, jo tieši tās rītā Sarkanā Krusta slimnīcā mirusi viņa dzīves biedre.

Sabiedrība par šo notikumu, protams, uzzina tikai dienu vēlāk, 50. dzimšanas dienu Jaunsudrabiņš pavada tuvāko draugu vidū savās mājās Plaviņās, bet 60.—mazās svinībās Meža parkā, Zooloģiskā dārza restorānā, kur pulcējušies rakstnieki un redakciju laudis. Dažu aprindu pārstāvjū tomēr trūkst, tās rakstnieku politisku iemeslu dēļ ignorē.

Rakstīšanu Jaunsudrabiņš parasti veic agrās rīta stundās līdz brokastām.

Arveds Švābe

BENDES MALTĪTE

Žogs. Vēl un vēl. Dzelzs vārti. Vēl un vēl.

Sargs. Ložbēris. Kā zārki soda celles. Te Danti kori lasīt nepavēl — Te tikai nāve glābj no vācu elles.

Kam šonakt nospriests pēdējs pārgājens,

Pēc sešiem mēnešiem tiem galdā desas; Sēž rindā divpadsmit un galā viens — Tas maskā iet pie dievgalda un mesas.

Viņš dzer un liek tiem uzdzert vadonim, Līdz acu šķēpi aplūšina viņu.

Dažs šņukst, dažs izmisumā rij pa trim, Cits raksta sievai savas nāves ziņu.

Bet kaujas vilks, kas cinījās par Stendi, Rauj masku saimniekam un — skata bendi.

1946.

laikam. Raksta ar zīmuli, visbiežāk uz dažādiem papīriem, kādi gadās pie rokas. Uzmetumu pārraksta uz mašīnas un tad gludina un slīpē, dažkārt līdz nepazīšanai, līdz rodas tiraksts, kas iet uz spiestuvi. Gludināšanas darbam parasti velta laiku līdz pusdienai, lai pēcpusdiena būtu brīva. Visvairāk strādā ziemās, bet vasarās labprāt padodas dabas vilinājumam gleznojot vai makšķerējot.

Par J. makšķernieka gaitām radies vairāk nostāstu nekā patiesībā tās pelnījās. Arī paša autora makšķernieka stāsti un tēlojumi grāmatā „Ūdeņi” palīdzējuši lielo makšķernieka slavu nodibināt, lai gan īstenībā, kā viņš pats atzīstas, daudzi citi makšķernieki esot lielāki meistari par viņu.

Zivis viņam šeit ķeroties tikpat vāji kā dzimtenē.

Lai nu būtu kā būdams ar tām makšķerēšanas lietām, trimdnieks ir pateicīgs rakstniekam par to, ka viņš nav aizmirsts. Jaunsudrabiņš prot viņu aizvest atpakaļ dzimtenē, tanīs dienās, kurām pieder rakstnieka jaunība. Meistariskā māka stāstīt, rakstnieka stila un valodas vijīgums, viņa vienkāršie tēlošanas papēmieni liek kļūt dzīvā visām lietām, kam piekaras viņa spalva. Ar katru viņa rindu mūs apņem tas vienreizīgais gaiss, kādā staro laudis un lietas latviešu Augšzemē, un viņa cilvēkos kā spoguļi mēs skatām pašī sevi. Te ir slēpjas jautājums par J. mākslas popularitāti, par apstākļiem, ka viņš pieder tautas iemīļotākiem rakstniekiem. Tā ir dziļa un nemanīga mīlestība, kas vieno rakstnieku ar viņa tautu, un tā stāv tālu no tā lētuma, kāds dažkārt pavada jēdzienu par popularitāti mākslā. E.R.

JAUNI IZDEVUMI

Apgāds „Jaunais Vārds” Mērbekā izdevis attēlu mapes „Latvija” pirmo daļu, kas aptver 10 A. Gropmana uzņemtu Rīgas skatu. Uz kvalitātes papīra gliti un fotoģrafiski efektīgi tvertie foli formāte attēli dod ne tikai labu iespeju mūsu draugu iepazīstināšanai ar skaidro Latviju, bet arī pateicīgu materiālu bēgu mitu izdošanai. A. Gropmana attēli ir arda mākslas darbi, kas līdz ar gaumīgo mēris apdari padara šo izdevumu par notikumu mūsu trimdas grāmatniecībā.

„Dintarzenes” apgādā Eslingenā izdevis grāmatā Arna Akmentisa ceļojuma pieminē „Mūsdienu līdži”. Tā ir žurnālista reportāža, kurā labākais ir skrejošas ainās, kas rāda tālu tautas noskaņojumu pirmajā pēckara posmā, reizē arī atklājot dažu labu mūziģās līdžu vaibtu. Mazie izplūdušo darbu mēģina atsvaidzināt pēdmes par līdžu dabu un senātes pieminējiem, kas autora spalvai ne visur padodas. Gribētos redzēt arī mazāk stila defektu un valodas kļūdu. Tomēr kā raksturīgs laikmeta dokumenta grāmata pelna savu interesi.

Viņa Lesina „Legendu” folio formāta burtnīcā izdevusi Grosenbrodes nometnes aprūdes daļa, Kārla Šilpā grafiskā apdarē. Tasir plūstošās ķētrindās bez sevišķām stila oriģinālitas pretenzijas sarakstīts patētiķis dziedājums par arāju — karavīru, kas miris par savu tēvu zemi.

MAKŠLAS CHRONIKA

Operdziedojana Marisa Vētras 25 gadu dzimšanas jubileja rīko tautieši Zviedrijā. Svinības ievada M. Vētras koncerta Stokholmas koncertu namā.

Izdots Anitātes Egliņa dzejoli krājums „Uz valroga”. Krājums aptver 128 lpp. un to izdevis apgāds „Draugs” Stokholmā.

Veronikas Strēlertes sakārtotajam Zviedrijā iznakušai latvju dainu izlase „Maras laiva”.

Apgāds „Gaismar pilis” Hanavā izdevis Veļtas Tomas otro dzejoļu krājumu „Latviešu sieva”. Pēc rīpīgās apdātes uz papīra kvalitātes krājums pieder trimdas reprezentablākīem izdevumiem.

Libekā sākusis iznākt (kas izdevējais) grāmata sērija skolām, kas sauca „Skolu bibliotēka”. Sērijas i. burtnīcā ietilpst Plūdoņa klasiskās poēmas „Atraines dēļ” un „Rekviems”, kā arī inas Jāņa Rudziņa kritiķi — bibliogrāfiskas piezīmes. Loti parocīgs mūsu aprakļos ir grāmatas mazās kabatas formāts.

K. Rātas apgādā Gestachta iznācis latviešu tautas pasaku krājumiņš ar N. Strunkes ilustrācijām. Tas, šķiet, ir fotokopija no līdzīga izdevuma Rīgā.

Tagad mēs dzīvojam nometnē un esam padeūsi un atkopusies. Bet toreiz, kad bijām panzijā pie tantes Martas, kādā mazā Vestfāles pilsētiņā, pēc pieciem mēnešiem es biju kļuvus vājāks par Gandiju, un apskaudu katru cilvēku, kas vadāja pa grāvmalām savu kazu.

Kad karš beidzās, mēs laimīgi tikām no pilsētas laukā, savā maizē, un nu vajadzēja tikai pagudrot, kā ar vācu pārtikas kartītēm atgūt zaudēto miesu, lai kaut cik apsegtu kaulus. Maizes likās par maz, taucvielu jau pavisam maz. Trūka pat tādu produktu, ko parasti apēd tikai pašas ēšanas dēļ. Kad mēs, sarunā ar jaunajiem dzīvokļa saimniekiem, kur-nējam par vājo uzturu, kurnēja arī viņi, tomēr iesvēra mums pus kvintala jauno kartupeļu un ieteica apstaigāt lielsaim-niekus, kuriem gan šis tas būšot ko pār-dot. Par kartupeļiem mēs bijām tik prie-cīgi, ka pirmajā brīdī par tālāko nemaz nedomājām.

Mūsu pašu saimniecī bij ļabi pade- vusies sipolino kurjiem viņa by ar mieru pāris kilo pārdot, kad bija redzē- jusi un atzinusi, ka esam kārtīgi maksa- tāji un godīgi cilvēki. Bet ar apkaimes lielajiem saimniekiem mums pagalam ne- veicās. Likās, ka savas sirdis tie jau iepriekš bija apcietinājuši; jo jau par helu gabalu, kad nācām, kāds māja ar roku, lai netuvojās sētai. — Atmetuši cerības iegūt kaut ko sātnāku, mēs vēl

paturējām ticību, ka vismaz augļus izdo- sies nopirkt. Taču kuplajos dārzos visur spīdēja āboli un brīnišķīgi bumbieri. Ja kur izdevās tuvāk ieskatīties, tumšās la- pās varēja redzēt arī zilas un dzeltenas plūmes. Pēdējo dēļ es būtu bijis gatavs pieciest daudz ko citu; bet mēs netikām arī pie tā cita, un palikām tik pat kārnī kā no pilsētiņas iznākuši.

Tad es nolēmu izmēģināt savu vec- veco makšķernieka amatu, jo upe nebij tālu. Izmēģināju un atradu, ka tur varē- ja gan ko noķert, vismaz tik daudz, lai pēc katra gājiena, ar vājiņa piepalīdzī- bu, iznāktu pāris šķīvju gardas zupas.

Visiem zināms, ka zivis vislabāk ķe- ras agrās rīta stundās. Es tāpēc cēlos mazā gaismiņā, gandrīz reizā ar trauks- mes sirēnu kaut kur dienvidaustrumu pusē, kas tagad vēstīja ne vairs bumbve- dēju tuvošanas, bet gan brīdī, kad atļauts atstāt mājas. Es izgāju un tur pat ciemā, kur koku zari sniedzās tālu pāri žogiem, šur tur uz lidenā ceļa, rīta blāzmas apspīdēts, gulēja kāds ābols; pēc vējainas nakts pat ļabi daudz āboļu un bumbieru. Bet es tiem gāju garām, kā visam visā mūžā, kas nepiederēja man. Es gāju un domāju par upi. Bet dareiz man iešāvās prātā, ka varbūt tomēr daru nepareizi, nepaņemdams nokritušos ābo- ļus. Tie taču manū brokasta maizi varē- tu ļabi atveldzēt, kas par to, ka nebiju par tiem naudu devis. Kas zina, vai tas

auto, kas te nupat garām paskrēja, nebi- ja tos padarījis par slapiem plankumiem uz asfalta. Vēl ļaunāk, — gāja varbūt tūlīt aiz manis kāds vai kāda, kam pa- grabā pašam simts poļu un poļuņu da- žādu ievārijumu, bet tas pievāca arī šos vēl. Tādās reizēs es gar šoseju sastā- dītos kokus vairs neignorēju. Es pacēlu vienu otru ābolu, iekodu un turpat no- metu. Tā bija viena šķirne, pagaidām vēl gluži nebaudāma.

Pagāja pāris nedēļi. Mana sieva žēlojās:

„Kur acis pagriez, visi ēd āboļus. Bēr- nī rīpo, spārda ar kājām. Tu staigā ik dienas uz upi un gandrīz nenieka nepār- nes. Vai tad tiešām nav pa ceļam ne- vienas lauku mājas ar augļu dārzu? Kad zivis neķeras, nopērc vismaz kādu kilo ābolu. Te ciemā nekas nebūs. Pie katras mājas divi, trīs kociņi. Pats par sevi sa- protams, ka pie tagadējās naudas vērti- bas nav izdevīgi pārdot kaut ko ēdamu. Jau tur, mājās, no pašu cilvēkiem bij grūti kaut ko dabūt, kur nu vēl sve- šumā.”

Es teikto ņēmu vērā un no upes nā- kdams apstaigāju pa ceļam sētas, kam bij dārzī, un tādi bija gandrīz visām. Bet es netiku tālāk par mūra žogu. Visur bija uzrakstīts, ka sēta ienākt aizliegts. Pie vieniem vārtiem ieraudzīju pat tādu brī- dinājumu, ka atspārgu atpakaļ kā bumba. Tur stāvēja tikai viens vārds, bet tik drausmīgs, ka man pietika:

Asinssuns!

Es steidzos mājup, domās atkārtodams bērnu dienās dzirdētu ziņģi neskaitāmas reizes:

Te četri asinssunņi skrēj’

Un sāk tā miesas plēst . . .

„Zini ko?” Es kādā dienā teicu sievai, kad viņa atkal gaudās augļu dēļ. „Tur Hikemoras piekalnē ir zemieku ciems ar septiņām sētām. Kilometri divi no šejienes, ne vairāk. Man tas nav pa ce- ļam un es nezīnu, kādi tur apstākļi. Iz-

mēģini savu laimi. Tev, kā sievietei, var- būt nerīdis asinssunņi vīrsu un cilvēki neslēpsies. Kad es kur griežos, visur noskripst aizsaujamie un no pagalmiem pazūd pat bērni.”

Manai sievai netrūkst uzņēmības, un viņa tiešām tās pašas dienas pēcpusdienā ņēma tirgus somu uz elkoņa un aizgāja.

Nevarēdams viņas māja sagaidīt, es saulei rietot gāju pa lielceļu pretim. Lai tāda soma arī pārāk smaga nebūtu, uz ilgāka tomer novēl ko. Es gāju un aizgāju gandrīz līdz ciemam. Beidzot viņa nāca. Bet kur tad bija viņas nesam- ma? — O, somu viņa bija pārliekusi un iemēģusi padusē, līdzās lietussargam.

Mēs neko daudz nebēdājāms, bet smieties arī nevarējām. Jāatzīstas, mani pārņēma pat tāds kā īgnums, kad dzirdē- ju sievu stāstam, kā viņa uzņēma katrā no septiņām ciema mājām. Pirmajā bijusi laipna, pat pārāk laipna saimiece. Tā ieteikusi griezties tepat otrs vārtos. Kai- niņam esot divreiz lielāks dārzs nekā šiem un mazāka saime. — Viņa iegā- jusi otrā sētā. Tur tiešām bija liels dārzs un saimiece ar trim skuķiem pat- laban ņēmušās ar plūmēm. Pilna veļas vanna koši dzeltenu plūmju. Smaržs pilns viss pagalmis, tā ka siekalas nav varēs valdīt. Bet saimniecī nav prātā nācis viešpaī kādu piedāvāt. Pārdot? Nē! Kas šajos laikos varēja ko pārdot, kur visu vajadzēja nodot valdībai. Var- būt kaimiņš te pāri aiz ceļa . . . Sie- va gājusi trešajā sētā, bet tur nebija ti- kusī iekšā. Ceturtajā viņai piedāvāta ma- za sviestmaizīte bez sviesta, pārklāta ar kartupeļu pikertu, no kuras viņa pro- tams atteikusies, aizbildinādams, ka ne- nāk ubagos. Piektajā vecie saimnieki bij sīki un plaši izstāstījuši par saviem dē- liem, no kuriem trīs bij krituši un divi atradās franču gūstā. Sestajā sētā sieva bija paturējusi iniciatīvu savās rokās un sākusī stāstīt par Latviju un par to, ko viņai tur vajadzējis pamest.

(Turpinājums sekos)